

Els mariners catalans de la 'Mary Rose', la gran carraca d'Enric VIII

Autor: Marc Pons

Data de publicació: 25-03-2024

Un estudi de la Universitat de Portsmouth ha revelat que una bona part de la marineria d'aquella nau era catalana.

Canal de Solent (entre l'illa de Wight i les costes de Portsmouth i Southampton, sud d'Anglaterra), 18 de juliol de 1545. Fa 478 anys. En el marc del conflicte continental anomenat Guerres d'Itàlia (1542-1546), s'enfrontaven les forces navals anglesa i francesa en una batalla que no decidiria absolutament res però que, en canvi, ens deixaria un testimoni de gran valor històric: la carraca Mary Rose, un dels tres vaixells insígnia de la marina d'Enric VIII d'Anglaterra, va naufragar i va ser al fons del mar durant més de quatre segles. Quan finalment va ser rescatada (1971), va ser objecte de diversos estudis. El més sorprenent és el que revela que la major part de la seva tripulació (els 2/3 de la dotació) era d'origen mediterrani: catalans, valencians, lígurs, toscans i napolitans.

Mapa d'Anglaterra i Gal·les (1640) / Font: Cartoteca de Catalunya.

La marina Tudor

L'ascens al tron dels Tudor (Enric VII, 1485) va revolucionar la vida política i econòmica anglesa. Els Tudor, empesos per les embrionàries però ambiciosos classes mercantils de Londres i Bristol, van imaginar la transformació del país, de la categoria de regne miserable i violentat a la de potència comercial i militar. I conscients que les fortaleeses i febleses d'Anglaterra sempre estarien relacionades amb la seva condició d'insularitat, van esmerçar tots els recursos en la construcció de grans drassanes (Bristol, a la costa occidental; Portsmouth, a la costa sud; i Woolwich, Depford i Chatham, al riu Tàmesi) que, durant els regnats dels dos primers Tudor (Enric VII, 1485-1509, i Enric VIII, 1509-1547), van avarar centenars de vaixells militars i comercials, alguns d'ells els més grans del món al seu moment.

Què era la Mary Rose?

El 29 de gener de 1510, les drassanes de Portsmouth iniciaven la construcció de la Mary Rose, que amb la “Henry Grace à Dieu” i la “Peter Pomegranate” havia de ser una de les tres carraques insígnia de la marina anglesa. En aquell procés, que va durar dos anys, no es va confiar cap detall a la sort. Quan, finalment, va lliscar pels carros d'avarar per a solcar les aigües dels mars (1512), feia 32 metres d'eslora, coberta principal i dues cobertes de fons, 78 canons repartits a babord i a estribord i protegits per troneres, una càrrega de 600 tones i una dotació de 300 tripulants (200 mariners i 100 arquers i artillers). En una posterior ampliació (1530), passaria de 78 a 91 canons, de 600 a 800 tones de càrrega, i a una dotació de 300 a 400 tripulants. Durant la seva existència (1512-1545) va ser una de les naus més grans de la seva època.

Enric VII i Enric VIII, els dos primers Tudor / Font: National Portrait Gallery, Londres, i Museu Thyssen-Bornemisza, Madrid.

Què va passar amb la Mary Rose?

Segons la investigació historiogràfica (professors Bradford, Mc.Kee i Rule), la Mary Rose va naufragar a causa d'una cadena d'errors. Va entrar en batalla, però les ordres que es transmetien des del pont de govern de la nau no van ser ben interpretades per la marineria. En els escrits recuperats del naufragi, ja es palesa la preocupació del capità, George Carew, molt abans del fatídic dia: “Tinc una mena de canalla (marineria) que no puc governar”. Els investigadors ho atribueixen a un fenomen molt característic de les tripulacions de la marina Tudor: l'origen estranger —i el desconeixement de l'idioma anglès— d'aquelles dotacions. La Mary Rose va naufragar perquè va virar en sentit contrari a les ordres i perquè ningú no va obeir les instruccions de tancar les troneres. Un cop de mar va tombar la nau, es va inundar i va acabar al fons del mar.

Els cossos de la Mary Rose

L'any 1971 (426 anys després del seu naufragi), la marina britànica va reflotar les restes de la carraca. I la gran sorpresa va saltar quan els submarinistes van localitzar més de dos-cents cossos atrapats a l'interior de la nau. Aquesta extraordinària troballa va disparar moltes especulacions però, finalment, l'equip d'investigació de la Universitat de Portsmouth, dirigit pel professor Dominic Fontana, va resoldre el misteri (1979). Poc abans del naufragi, la Mary Rose havia fet una maniobra d'aproximació a l'enemic per a disparar una càrrega d'artilleria. En el decurs d'aquelles maniobres, s'estenia una xarxa al voltant de la coberta principal que impedia l'abordatge de la nau. Però, en aquell cas, la teranyina defensiva va ser una trampa mortal. La carraca es va tombar i es va inundar a gran velocitat, i la seva tripulació va morir ofegada darrere la xarxa.

Representació del campament anglès abans de la Batalla de Solent / Font: British Library.

L'origen dels tripulants de la Mary Rose

La Mary Rose va ser anomenada la “Pompeia de Portsmouth”. Amb més de 20.000 restes orgàniques i inorgàniques recuperades, es va poder crear una fotografia molt precisa dels darrers instants de vida de la nau. I es va insistir, especialment, en esbrinar l'origen d'aquella tripulació. Per a aconseguir-ho, es van seccionar els queixals molars d'una vintena de cossos (els que estaven en millor estat de conservació), i a partir del principi que l'esmalt d'aquestes peces conté molècules de l'aigua que hem consumit de petits, i que aquesta aigua conté àtoms d'oxigen pesats (propis de regions temperades) o lleugers (característics de les zones fredes), es confirmaria el que ja se sabia sobre l'origen estranger de la immensa majoria de les tripulacions de l'època Tudor. En el cas de la Mary Rose, els 2/3 de la tripulació eren d'origen mediterrani occidental.

Retrat robot d'un artiller de la Mary Rose / Font: Universitat de Portsmouth.

L'origen català de la tripulació de la Mary Rose

Però, encara es va voler anar una mica més enllà, i acotar amb més precisió l'origen d'aquells mariners. I aquesta localització arribaria a través dels àtoms que l'esmalt dental absorbeix per la ingesta de l'aigua que contenen les plantes que consumim de petits. I el resultat encara va ser més sorprenent. L'oficial de coberta era del comtat anglès de Devon. Els arquers eren dels països de Cornualla i Gal·les (que formaven part de la corona anglesa). Els artillers eren de la costa mediterrània de la península Ibèrica, és a dir, catalans i valencians. I la resta de la marineria eren, també, catalans i valencians. I de la costa occidental de la península italiana: de Gènova i la Ligúria, de la Toscana, de Roma i la Romanya, de Nàpols i de Sicília. La qüestió és: ¿que hi feien aquells catalans en aquelles naus angleses? Demà, en el pròxim lliurament, ho acabem d'explicar.

Podeu llegir l'article original a través del següent enllaç:

https://www.elnacional.cat/ca/cultura/mariners-catalans-mary-rose-carraca-enric-viii_1073202_102.html